Rashi on Micah
רש"י על מיכה
merged
https://www.sefaria.org/Rashi_on_Micah
This file contains merged sections from the following text versions:
-Sefaria vocalized edition
-sefaria.org

רש"י על מיכה

Chapter 1

Verse 1

דְּבֶר. הַמּוֹרַשְׁתִּי מֵעִיר מוֹרָשָׁה:

Verse 2

וִיהִי בָכֶם לְעֵד. שֶׁנִּבֵּאתִי לָכֶם בִּשְׁמוֹ וְהִתְרֵיתִי בָּכֶם:

Verse 3

יוֹצֵא מִמְּקוֹמוֹ. מִכִּסֵּא רַחֲמִים לְכִסֵּא הַדִּין:
וְדָרַךְ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ. עַל הָרָמִים וְגַסֵּי הָרוּחַ:

Verse 4

כַּדּוֹנֵג. שֶׁעָוָה:
מֻגָּרִים בְּמוֹרָד. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: "דְּאֶשְׁתְּדִין בְּמוֹדְרוֹן", מֻגָּרִים לְשׁוֹן 'זְבַת מַיִם', וְכֵן "עֵינִי נִגְרָה" (איכה ג:מט), "נִגָּרוֹת בְּיוֹם אַפּוֹ" (איוב כ:כח), "פָּרַץ נַחַל מֵעִם גָּר" (תהלים עה:ט) "וַיִּגַּר מִזֶּה" (שם כח):

Verse 5

Verse 6

לְעִי הַשָּׂדֶה. "לְיָגְרֵי חַקְלָן". לְשׁוֹן 'גַּלִּים', כְּמוֹ "וְיִגַּר שָׂהֲדוּתָא" (בראשית לא:מז):
וְהִגַּרְתִּי לַגַּי אֲבָנֶיהָ. וְהִסְחַבְתִּי כְּמוֹ הַ"מֻּגָּרִים בְּמוֹרָד":

Verse 7

כִּי מֵאֶתְנַן זוֹנָה קִבָּצָה. כָּל הַהוֹן הַזֶּה:
וְעַד אֶתְנַן זוֹנָה יָשׁוּבוּ. וּלְטֻמְיוֹן כִּשְׁאָר אֶתְנַנֵּי זוֹנָה יָשׁוּבוּ כָּל קִבּוּצֶיהָ, וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם: "וּלְבֵית פָּלְחֵי טָעוּתָא יִתְמַסְּרוּן כָּל קִבּוּצֶיהָ":

Verse 8

שׁוֹלָל. מְשֻׁתַּגֵּעַ כְּשׁוֹטֶה בְּתִמָּהוֹן לֵב, כְּמוֹ "אֶשְׁתּוֹלְלוּ אַבִּירֵי לֵב" (תהלים עו), "וְסָר מֵרָע מִשְׁתּוֹלֵל" (ישעיהו נט) וְהַתָּי"ו הִיא בָּאָה לְשַׁמֵּשׁ בַּתֵּיבָה בִּלְשׁוֹן מִתְפַּעֵל וְנִתְפַּעֵל, וְכֵן הִלּוּךְ תֵּיבָה שֶׁתְּחִלַּת יְסוֹדָהּ שִׁי"ן אוֹ סָמֶ"ךְ כְּשֶׁבָּאוּ עָלֶיהָ תָּי"ו בִּלְשׁוֹן מִתְפַּעֵל וְנִתְפַּעֵל נִכְנֶסֶת תּוֹךְ הַתֵּיבָה כְּמוֹ 'מִשְׁתּוֹלֵל', אוֹמֵר אֲנִי שֶׁהוּא מִלְשׁוֹן שׁוֹגֵג כְּמוֹ "לֹא תִשָּׁלֶה אוֹתִי" (מלכים ב ד:כח), "עַל הַשָּׁל" (שמואל ב ו:ז), "דִּי יֵאמַר שָׁלוּ" (דניאל ג):

Verse 9

כִּי אֲנוּשָׁה מַכּוֹתֶיהָ. כִּי חוֹלָה הִיא בְּמַכּוֹתֶיהָ, כְּמוֹ "וַיֵּאָנַשׁ" (שמואל ב יב):

Verse 10

בְּגַת אַל תַּגִּידוּ. פֶּן יִשְׂמְחוּ לָנוּ פְּלִשְׁתִּים:
בְּבֵית לְעַפְרָה. עָפְרַת אֲבִי הָעֶזְרִי:
עָפָר הִתְפַּלָּשִׁי. לָשׁוֹן נוֹפֵל עַל הַלָּשׁוֹן וְכֵן יוֹשֶׁבֶת שָׁפִיר עֶרְיָה בּשֶׁת וְכֵן לֹא יָצְאָה יוֹשֶׁבֶת
צַאֲנָן כֻּלָּם לְפִי שֵׁם הָעִיר לְשׁוֹן הַקִּינָה. הִתְפַּלָּשִׁי הִתְגַּלְגְּלִי. פִּתְרוֹנוֹ לְפִי עִנְיָנוֹ הִתְעַפְּרִי:

Verse 11

עִבְרִי לָכֶם. הִתְחִיל בְּלָשׁוֹן יְחִידוּת נְקֵבָה כִּמְדַבֵּר אֶל כְּנֶסְיָה הָעִיר כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יוֹשֶׁבֶת
שָׁפִיר כֻּלָּם בְּשֵׁם כְּנֶסְיָה אַחַת וְאָמַר לָכֶם כִּמְדַבֵּר אֶל הָרַבִּים שֶׁהָרֵי לָרַבִּים הוּא אוֹמֵר
יוֹשֶׁבֶת שָׁפִיר. שֵׁם הָעִיר:
עֶרְיָה בּשֶׁת. גְּלוּיָה בֵּית הַבּשֶׁת כַּאֲשֶׁר נִקְרֵאת שָׁפִיר שֶׁהוּא שֵׁם נֶפֶל הַיּוֹצֵא מֵרַחְמָהּ שֶׁל אִשָּׁה
לֹא יָצְאָה יוֹשֶׁבֶת צַאֲנָן. "לֹא יִפְקוּו מְשֻׁזְבִין יָתְבֵי צַאֲנָן"
מִסְפַּד בֵּית הָאֵצֶל יִקַּח מִכֶּם עֲמָדְתּוֹ. הַמִּסְפֵּד שֶׁגִּרַמְתֶּם לַנִּגְזָלִים שֶׁאַתֶּם גּוֹזְלִים נַחֲלָתוֹ כְּדֵי
לְהַגִּישׁ בַּיִת בְּבַיִת שָׂדֶה בְּשָׂדֶה זֶה אֵצֶל זֶה, הוּא יִקַּח מִכֶּם עֲמָדְתּוֹ מַעֲמַד הַבְּנָיִנִים שֶׁבְּנִיתֶם
וְהֶעֱמַדְתֶּם עַל נַחֲלָתָם, בֵּית הָאֵצֶל אוטמנ"ט בְּלַעַ"ז:

Verse 12

כִּי חָלָה לְטוֹב. כִּי קִוְּתָה לְטוֹבָה אוֹתָהּ הַיּוֹשֶׁבֶת בְּשַׁלְוָתָהּ וּמַמְרָה עַל פִּי הַנְּבִיאִים:
כִּי יָרַד רָע. הֲרֵי כִּי זֶה מְשֻׁמָּשׁ בִּלְשׁוֹן אֲלָא הִיא חָלָה לְטוֹב אֲבָל מִפְּנֵי מְרוּתָהּ יָרַד לָהּ
רָע:

Verse 13

רְתֹם הַמֶּרְכָּבָה לָרֶכֶשׁ. אִסְרוּ הַמֶּרְכָּבָה לָרֶכֶשׁ שֶׁהוּא קַל לָרוּץ וְתִבְרְחוּ. וְאָמַר דּוּנַשׁ שֶׁהוּא
לְשׁוֹן עַרְבִי:

Verse 14

לָכֵן תִּתְּנִי שִׁלּוּחִים עַל מוֹרֶשֶׁת גַּת. עַל אֲשֶׁר תִּתְּנִי שִׁלּוּחִים עַל מַלְכוּת דָּוִד אֲשֶׁר הוֹרִישׁ
אֶתְכֶם גַּת כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (דברי הימים א יח) "וַיִּקַּח דָּוִד אֶת גַּת מִיַּד פְּלִשְׁתִּים", וְאַתֶּם
מוֹאֲסִים בּוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיהו ח) "יַעַן אֲשֶׁר מָאַס הָעָם הַזֶּה אֶת מֵי הַשִּׁלֹחַ וְגוֹמֵר",
לְפִיכָךְ בָּתֵּי אַכְזִיב שֶׁהָיְתָה מֵאֶרֶץ יְהוּדָה וְנִמְשְׁכוּ אַחַר פֶּקַח בֶּן רְמַלְיָהוּ, סוֹפָן לִהְיוֹת
לְאַכְזָב לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּהָרֵג פֶּקַח בֶּן רְמַלְיָהוּ וְיִכְזְבוּ הַנִּסְמָכִים עָלָיו. וּבִימֵי אָחָז
נִתְנַבְּאוּ נְבוּאָה זוֹ:
לָכֵן תִּתְּנִי שִׁלּוּחִים. פֵּרוּשׁ לָכֵן כְּמוֹ עַל אֲשֶׁר כְּמוֹ (ישעיהו יז) "עַל כֵּן תִּטְּעִי נִטְעֵי
נַעֲמָנִים" עַל אֲשֶׁר נְטַעְתִּיךְ נִטְעֵי נַעֲמָנִים וְאַתְּ נֶהְפַּכְתְּ לִזְמוֹרוֹת זָר
בָּתֵּי אַכְזִיב לְאַכְזָב. לָשׁוֹן נוֹפֵל עַל הַלָּשׁוֹן מֵאַגָּדַת חֵלֶק לָמַדְתִּי מִדְרַשׁ מִקְרָא זֶה כָּךְ:

Verse 15

עוֹד הַיּוֹרֵשׁ אָבִיא לָךְ. אוֹיְבִים שֶׁיּוֹרִישׁוּ אוֹתָךְ אֶת הַיּוֹשֶׁבֶת בְּמָרֵשָׁה, יוֹרֵשׁ לְמָרֵשָׁה לָשׁוֹן
נוֹפֵל עַל הַלָּשׁוֹן:
עַד עֲדֻלָּם. שֶׁהוּא לְפָנִים מִן הַגְּבוּל יָסוֹג אָחוֹר וְיָבֹא כְּבוֹד יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּכְבְּשׁוּ הָעוֹבְדֵי
כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת מִגְּבוּלָם עַד עֲדֻלָּם כֵּן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: "עַד עֲדֻלָּם יֵיתוּן בִּתְחוּם אַרְעָא
דְיִשְׂרָאֵל". וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה שְׁמַעְתִּיו מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי מְנַחֵם עוֹד הַיּוֹרֵשׁ אָבִיא לָךְ רְאוּיִים הָיוּ
בְּנֵי עֵילָם לִירַשׁ אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא הָיָה בְּכוֹר לִבְנֵי שֵׁם, וּבְשִׁבְיל אַהֲבַת אֲבוֹתֵיכֶם
הֶסְבּוֹתִיהָ לִבְנֵי אַרְפַּכְשַׁד, עַתָּה אָבִיא אֶת כַּשְׂדִּים וְאֶת בְּנֵי עֵילָם עֲלֵיהֶם:

Verse 16

קָרְחִי. רֹאשֵׁךְ:
וָגֹזִי. שְׂעָרֵךְ כְּמוֹ (איוב א) "וַיָּגָז אֶת רֹאשׁוֹ" לְשׁוֹן תְּלִישַׁת שֵׂעָר
כַּנָּשֶׁר. כְּתַרְגּוּמוֹ "כְּנִשְׁרָא דְּנָתְרוּ גַּדְפּוֹהִי". דֶּרֶךְ הַנֶּשֶׁר לְמֹרֶט רוֹב כְּנָפָיו

Chapter 2

Verse 1

וּפֹעֲלֵי רָע עַל מִשְׁכְּבוֹתָם. כָּל הַלַּיְלָה גּוֹמְרִים בְּלִבָּם אֵיךְ יַעֲשׂוּ הָרָעָה לַבֹּקֶר:

Verse 2

וּבָתִּים וְנָשָׂאוּ. מוּסָב עַל וְחָמְדוּ חוֹמְדִים בָּתִּים:
וְנָשָׂאוּ. כְּמוֹ ׳וְלָקְחוּ׳:

Verse 3

וְלֹא תֵלְכוּ רוֹמָה. ״וְלָא תַהֲכוּן בְּקוֹמָה זְקוּפָה״:

Verse 4

וְנָהָה נְהִי נְהִיָה. וְנָהָה לְשׁוֹן עָתִיד, כְּמוֹ וְעָשָׂה וּפָנָה. וְנָהָה הַמְקוֹנֵן וְאָמַר נְהִי נְהִיָה בָּעוֹלָם וּמַהוּ הַנְּהִי אֲשֶׁר נְהִיָה אָמַר שָׁדוֹד נְשַׁדְּנוּ אוֹיְבֵינוּ שְׁדָדוּנוּ. וְלָשׁוֹן נְשַׁדֵּנוּ שֶׁכָּתַב בּוֹ נו״ן בְּתוֹכָהּ וְלֹא כָּתַב שַׁדּוּנוּ, מִפְּנֵי שֶׁבָּא לְשַׁמֵּשׁ שְׁנֵי לְשׁוֹנוֹת, לְשׁוֹן נִפְעַלְנוּ וְלָשׁוֹן פְּעַלְנוּ. אֲלוּ כָּתַב נִשְׁדַּדְנוּ הָיָה הַלָּשׁוֹן מוּסָב עַל הַנִּשְׁדָּדִים וְלֹא אֶל הַשּׁוֹדְדִים, וְאִם כָּתַב שַׁדּוּנוּ הָיָה מוּסָב אֶל הַשּׁוֹדְדִים וְלֹא לַנִּשְׁדָּדִים, עַכְשָׁיו מוּסָב לִשְׁנֵיהֶם נִתָּנוּ בְּיַד אֲשֶׁר שַׁדּוּנוּ וּבְלַעַ״ז שׁוּמִי״ר דִּימְשְׁטִיוֹר״א נשו״ט. דָּבָר אַחֵר נְשַׁדֵּנוּ אֲנַחְנוּ גָּרַמְנוּ לָעַצְמֵנוּ שֶׁשְּׁדָדוּנוּ:
חֵלֶק עַמִּי יָמִיר. נַחֲלַת חֵלֶק עַמִּי נֶחְלַף לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת:
אֵיךְ יָמִישׁ לִי לְשׁוֹבֵב שָׂדֵינוּ יְחַלֵּק. אֵיךְ יָסוּר אֵלַי עוֹד לְהָשִׁיב לָנוּ שְׂדוֹתֵינוּ אֲשֶׁר יְחַלֵּק אוֹתָם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת הַזֶּה לוֹ, אֵיךְ אֶפְשָׁר לְשׁוֹבְבָם עוֹד לִי. כָּל אֵלֶּה דִּבְרֵי הַמְקוֹנֵן וְנוֹשֵׂא הַמָּשָׁל. אֵיךְ יָמִישׁ לִי קומ״א שדיטורנר״א אמו״י כְּמוֹ סוּרָה אֵלַי וַיָּסַר אֵלָיו:

Verse 5

מַשְׁלִיךְ חֶבֶל. חוֹלֵק נַחֲלָה, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ לְחַלֵּק נַחֲלָה בְּחֶבֶל הַמִּדָּה:

Verse 6

אַל תַּטִּפוּ יַטִּיפוּן. אַל תִּנָּבְאוּ לְהוֹכִיחָם לָכֶם הַנְּבִיאִים אֲנִי אוֹמֵר אֲשֶׁר תַּטִּיפוּ תָּמִיד לֹא יִסַּג כְּלִמּוֹת. פֶּן יַשִּׂיגוּן אֶתְכֶם כְּלִימוֹת מֵאִתָּם כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ט:ח) ״אַל תּוֹכַח לֵץ״, כָּל טִיף לְשׁוֹן ׳נְבוּאָה׳ כְּמוֹ (עמוס ז:טז) ״וְלֹא תַטִּיף עַל בֵּית יִשְׂחָק״, (יחזקאל כא:ב) ״וְהַטֵּף אֶל דָּרוֹם״:

Verse 7

הֶאָמוּר בֵּית יַעֲקֹב. הֲזֹאת יֵאָמְרוּ בֵּית יַעֲקֹב כְּשֶׁשּׁוֹמְעִים אֶת הָרָעָה אֲשֶׁר נְבִיאֵי מִתְנַבְּאִים לָהֶם:
הֲקָצַר רוּחַ ה׳. שֶׁמָּא אֵין יְכֹלֶת עַתָּה לְפָנָיו לְהֵיטִיב וְאֵין רוּחוֹ רְחָבָה עָלָיו לְטוֹב כַּאֲשֶׁר הָיְתָה בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים:
אִם אֵלֶּה מַעֲלָלָיו. כְּלוֹמַר לְהָרַע:
הֲלֹא דְבָרַי יֵיטִיבוּ עִם הַיָּשָׁר הוֹלֵךְ. אֲנִי לֹא קָצְרָה רוּחִי וְלֹא אֵלֶּה מַעֲלָלַי זוֹלָתִי לָרְשָׁעִים אַךְ אֶת הַיָּשָׁר הוֹלֵךְ הֵיטֵב אֵיטִיב לוֹ:

Verse 8

וְאֶתְמוּל עַמִּי לְאוֹיֵב יְקוֹמֵם. הַמִּקְרָא מְחֻבָּר לְשֶׁל מַעְלָה הֵימֵנּוּ אֲנִי טוֹב וּמֵטִיב אֲנִי וְאֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר לְמוּלוֹ וּבַעֲבוּרוֹ עַמִּי אוֹתוֹ יְקוֹמֵם לְאוֹיֵב לוֹ:
מִמּוּל שַׂלְמָה אֶדֶר תַּפְשִׁיטוּן. כְּנֶגֶד אֲשֶׁר אַתֶּם גּוֹזְלִים הַשַּׂלְמָה וּלְבוּשׁ תִּפְאֶרֶת וּמַפְשִׁיטִים מֵעַל כָּל הָעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם בֶּדֶרֶךְ:

מֵעוֹבְרִים בָּטַח שׁוּבֵי מִלְחָמָה. מִמַּה שֶּׁהָיוּ סְבוּרִין לִהְיוֹת עוֹבְרִין בָּטַח, הֵם נֶהֱפְכוּ לִהְיוֹת
שׁוּבֵי מִלְחָמָה כִּבְנֵי אָדָם הַשָּׁבִים מִן הַמִּלְחָמָה חֲסֵרֵי מִבְטָחִים וּמָזוֹן שֶׁלָּקְחוּ אוֹיְבֵיהֶם מַה
שֶּׁעֲלֵיהֶם, שׁוּבֵי כְּמוֹ (ירמיהו ב:כא) "סוּרֵי הַגֶּפֶן נָכְרִיָּה" (צפניה ג) "נוּגֵי מִמּוֹעֵד":

Verse 9

נְשֵׁי עַמִּי תְּגָרְשׁוּן מִבֵּית תַּעֲנֻגֶיהָ. שֶׁאַתֶּם הוֹרְגִים אֶת בַּעֲלֵיהֶן וְהֵן יוֹשְׁבוֹת אַלְמָנוֹת, אוֹ
לְפִי שֶׁאַתֶּם נוֹטְלִין אֶת מָמוֹן בַּעֲלֵיהֶם וְהֵם יוֹשְׁבִים וּמְצִירִים וְאֵינוֹ מְשַׁמְּחִין אֶת נְשׁוֹתֵיהֶן
תְּקֻחוּ הֲדָרִי. הֲדַר הוֹד וְעֹשֶׁר שֶׁנָּתַתִּי לָהֶם:

Verse 10

קוּמוּ וּלְכוּ כִּי לֹא זֹאת הַמְּנוּחָה. קוּמוּ וּגְלוּ מִן הָאָרֶץ כִּי לֹא כְּדֶרֶךְ זוֹ נָתַתִּיהָ לָכֶם
לְמְנוּחָה:
בַּעֲבוּר טָמְאָה תְּחַבֵּל וְחֶבֶל נִמְרָץ. כִּי לְמַעַן טַמֵּא אוֹתָהּ הִיא עוֹשָׂה חֲבוּרַת חֶבְלֵי רְשָׁעִים,
תְּחַבֵּל לְשׁוֹן 'אֲגֻדּוֹת' כְּמוֹ (שמואל א י:ה) "חֶבֶל נְבִיאִים" (תהלים קיט:סא) "חֶבְלֵי
רְשָׁעִים" וְכֵן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: "מִסְתַּיְעִין עֲלָה", לְשׁוֹן 'סִיעָה':
וְחֶבֶל נִמְרָץ. וּבְעֵת אֲגֻדָּתָם כְּבָר נוֹעֲצוּ בֵּינֵיהֶם וּפִרְשׁוּ לָמָּה הֵם מִתְחַבְּרִים
נִמְרָץ. דָּבָר מְפֹרָשׁ בָּאֵר הֵיטֵב כְּמוֹ (איוב ו:כה) "מַה נִּמְרְצוּ אִמְרֵי" "מַה יַּמְרִיץ" (שם
(טז:) "קְקָלָה נִמְרֶצֶת" (מלכים א ב)

Verse 11

לוֹ אִישׁ הוֹלֵךְ רוּחַ. לוֹ מוֹצְאִים אִישׁ הוֹלֵךְ רוּחַ אִישׁ שֶׁקֶר מִתְנַבֵּא לָהֶם שֶׁיִּשְׁתַּכְּרוּ בְּיַיִן
וּבְשֵׁכָר הוּא יִהְיֶה נָבִיא מְקֻבָּל לָעָם הַזֶּה:

Verse 12

אָסֹף אֶאֱסֹף. עוֹד יָמִים בָּאִים וַאֲקַבֵּץ אֶתְכֶם:
כְּצֹאן בָּצָרָה. כְּצֹאן רַבָּה הַנְּתוּנָה בְּמִבְצְרֵי גְּדֵרוֹת צֹאן:
בְּתוֹךְ הַדָּבְרוֹ. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: "כְּעֶדְרָא בְּגוֹ דִּירָא", מָקוֹם שֶׁהוּא מִתְנַהֵג שָׁם וְכֵן (ישעיה
ה:) "וְרָעוּ כְבָשִׂים כִּדְבָרָם"
תְּהֵימֶנָה מֵאָדָם. תְּהֵיֶינָה הָעָרִים הוֹמִיּוֹת מֵרֹב אָדָם אֲשֶׁר בְּקִרְבָּהּ:

Verse 13

עָלָה הַפֹּרֵץ. מוֹשִׁיעָם הַפּוֹרֵץ גְּדֵרֹת סִירִים וּמְסוּכוֹת חֲדָקִים לְיַשֵּׁר לִפְנֵיהֶם הַדֶּרֶךְ:

Chapter 3

Verse 1

Verse 2

גִּזְלֵי עוֹרָם. שֶׁל בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם רָאשִׁים וּקְצִינִים עֲלֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁאָמַר רָאשֵׁי בֵּית יַעֲקֹב
וּקְצִינֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל:

Verse 3

שְׁאֵר עַמִּי. בְּשַׂר עַמִּי:
וְאֶת עֲצָמוֹתֵיהֶם פִּצֵּחוּ. פָּתְחוּ לְהוֹצִיא הַמֹּחַ, כְּמוֹ (שם יד) "פִּצְחוּ רִנָּה" פִּתְחוּ פֶּה בְּרִנָּה
וּפָרְשׂוּ כַּאֲשֶׁר בַּסִּיר. וּמְשַׁבְּרִים הָאֲבָרִים כַּאֲשֶׁר יְשַׁבְּרוּ הַנְּתָחִים הַנְּתָנִים בַּסִּיר לְבַשֵּׁל. וּפָרְשׂוּ
לְשׁוֹן 'שֶׁבֶר' כְּמוֹ "פֶּרֶס לָרָעֵב" (ישעיה נח) "וְלֹא יִפָּרְסוּ לָהֶם" (ירמיה טז) "פֶּרֶשׂ
צִיּוֹן" (איכה א):
קַלַּחַת. קלדי"רא בְּלַעַ"ז:

Verse 4

אָז יִזָּעֲקוּ אֶל ה׳. אָז בְּבֹא אוֹתוֹ הָעֵת הָאָמוּר לְמַעְלָה אָסֹף אֶאֱסֹף יַעֲקֹב יִזָּעֲקוּ אֶל ה׳
לְהֵיטִיב לָהֶם בִּרְצוֹן עַמּוֹ וְשִׂמְחַת גּוֹיו וְלֹא יַעֲנֶה אוֹתָם:

Verse 5

הַנּשְׁכִים בְּשִׁנֵּיהֶם. וְאוֹכְלִים בְּשַׂר בְּהֵמוֹת פְּטוּמוֹת הַמַּאֲכִילִים אוֹתָם עַמֵּי הַטּוֹעִים אַחֲרֵיהֶם:
וְקָרְאוּ שָׁלוֹם. וְכַאֲשֶׁר יַאֲכִילוּ יִקְרְאוּ וְיִתְנַבְּאוּ לָהֶם שָׁלוֹם:
וְקִדְּשׁוּ עָלָיו מִלְחָמָה. וְהִזְמִינוּ עָלָיו לְמִלְחָמָה:

Verse 6

Verse 7

מַעֲנֵה אֱלֹהִים. מַעֲנֵה נָקוּד קָמַץ (רוֹצֶה לוֹמַר צֵירֵי), לְפִי שֶׁהוּא דָבוּק אֶל הַשֵּׁם:

Verse 8

Verse 9

Verse 10

Verse 11

Verse 12

עִיִּין. דְּגוֹרִין:

Chapter 4

Verse 1

וְנָהֲרוּ. וְנִקְבְּצוּ שָׁם יַחַד כַּנְּהָרוֹת הַהוֹלְכִים אֶל הַיָּם:

Verse 2

Verse 3

וְשָׁפַט. מִשְׁפָּט זֶה לְשׁוֹן ׳תּוֹכָחָה׳ הוּא דשרימנ״ט בְּלַעַ״ז:

Verse 4

כִּי פִּי ה׳ צְבָאוֹת דִּבֵּר. וְהֵיכָן דִּבֵּר ״וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ״ (ויקרא כו:ו)

Verse 5

יֵלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם אֱלֹהָיו. יֵלְכוּ לַאֲבַדּוֹן עַל שֶׁעָבְדוּ עֲבוֹדָה זָרָה כֵּן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן:

Verse 6

אִסְפָּה הַצֹּלֵעָה. "אַכְנִישׁ מְטַלְטַלְיָא" וְכֵן תַּרְגּוּם יוֹנָתָן, וְלִי נִרְאֶה לְשׁוֹן 'מַרְפֵּא' כְּמוֹ "וַאֲסַפְתִּיו מִצָּרְעְתִּיו" (מלכים ב ה):
וַאֲשֶׁר הֲרֵעוֹתִי. וְאוֹתָם שֶׁהֲרֵעוֹתִי לָהֶם בַּעֲוֹנָם:

Verse 7

Verse 8

וְאַתָּה מִגְדַּל עֵדֶר. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: "וְאַתְּ מְשִׁיחָא דְיִשְׂרָאֵל דְּטָמִיר מִן קֶדֶם חוֹבֵי כְּנִישְׁתָּא דְצִיּוֹן". פֵּרוּשׁ מִגְדַּל לְשׁוֹן 'מָעוּז', וְתַרְגּוּם עֵדֶר 'כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל', וְתִרְגֵּם עֹפֶל לְשׁוֹן 'אֹפֶל'. וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ מִגְדַּל עֵדֶר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְעֹפֶל לְשׁוֹן 'מִגְדַּל עוֹז', וְכֵן "עוֹפֶל וָבַחַן" (ישעיה לב):
עָדֶיךָ תֵּאתֶה. שְׁאֵרִית הַצּוֹלָעָה וְהַנֶּהֱלָאָה כֻּלָּם יִקָּבְצוּ אֵלֶיךָ:
וּבָאָה הַמֶּמְשָׁלָה הָרִאשׁוֹנָה. תָּבוֹא הַמֶּמְשָׁלָה שְׁלֵמָה כְּלָהּ אֶל בֵּית דָּוִד בִּירוּשָׁלַיִם כַּאֲשֶׁר הָיְתָה בַּתְּחִלָּה עַד שֶׁלֹּא נֶחְלְקָה. וּמַה הִיא הַמֶּמְשָׁלָה הָרִאשׁוֹנָה הַמַּמְלָכָה לְבַת יְרוּשָׁלָיִם:

Verse 9

עַתָּה. שֶׁאַתְּ מוֹרֶדֶת בִּי:
לָמָּה תָּרִיעִי רֵעַ. שִׁיתִי לִבֵּךְ לָמָּה אַתְּ צְרִיכָה לְבַקֵּשׁ רֵעִים וַאֲהוּבִים מַלְכִּי מְצָרִים וּמַלְכֵּי אַשּׁוּר לַעֲזֹר:

Verse 10

חוּלִי. לְשׁוֹן 'חַלְחָלָה', כְּמוֹ (כאן) "כִּי הֶחֱזִיקַךְ חִיל", וְהַלָּשׁוֹן נוֹפֵל עַל יוֹלֶדֶת:
וְגֹחִי. כִּרְעִי וּשְׁחִי עַל גְּחוֹנֵךְ. וְכֵן בִּלְשׁוֹן מִשְׁנָה "כּוֹתֶל הַגּוֹחֶה לִרְשׁוּת הָרַבִּים":
תֵּצְאִי מִקֶּרֶב. מִירוּשָׁלַיִם לָלֶכֶת בַּגּוֹלָה:
וְשָׁכַנְתְּ בַּשָּׂדֶה. תִּהְיִי שְׁכִינָתֵךְ חֲרוּשָׁה כַּשָּׂדֶה:

Verse 11

הָאוֹמְרִים תֻּנַּף. עַתָּה תִּתְחַיֵּב צִיּוֹן בְּחַטֹּאתֶיהָ וְיִפָּקֵד עָלֶיהָ עֲוֹנָהּ:
וְתַחֲז בְּצִיּוֹן עֵינֵינוּ. וְתִרְאֶינָה בָּהּ עֵינֵינוּ מַה שֶּׁאִוִּינוּ לִרְאוֹת בָּהּ:

Verse 12

כִּי קִבְּצָם כְּעֻמִּיר גֹּרֶנָה. וְסוֹפוֹ לְקַבְּצָם אֶל עֵמֶק יְהוֹשָׁפָט וּסְבִיבוֹת יְרוּשָׁלַיִם לְמִלְחָמָה, כְּמוֹ שֶׁמְּקַבְּצִין עֻמִּיר כְּדֵי לְדוּשָׁם שָׁם, אַף הֵם חֵיל גּוֹג וּמָגוֹג לְרָעָתָם נֶאֱסְפוּ. וְיֹאמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל קוּמִי וָדוּשִׁי בַת צִיּוֹן:

Verse 13

וְהַחֲרַמְתִּי. לְשׁוֹן 'הֶקְדֵּשׁ':
בְּצָעָם. מַה שֶּׁכָּנְסוּ מִגְּזֵלָה וְחָמָס:
וְחֵילָם. "וְנִכְסֵיהוֹן":

Verse 14

עַתָּה תִּתְגּוֹדְדִי בַת גְּדוּד. עַתָּה בְּעֵת גְּזֵרָתָהּ הָרָעָה עַל הֶעָוֹן כִּי גָבַר, תִּתְגּוֹדְדִי בַּת גְּדוּד בַּת כַּשְׂדִּים, קְבָצֵי גְדוּדִין כִּי עַתָּה הוּא אֲשֶׁר תִּצְלְחִי בַּגְּדוּד אֲשֶׁר שָׁם מָצוֹר עָלֵינוּ בַּשֶּׁבֶט יַכּוּ עַל הַלֶּחִי. מִי גָרַם לָךְ לְהַצְלִיחַ אֶת אֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל מַלְעִיבִים עַל נְבִיאֵיהֶם וְשׂוֹפְטֵיהֶם וּמַכִּים אוֹתָם עַל הַלֶּחִי. כָּךְ הָיוּ עוֹשִׂים, וְכֵן מָצִינוּ בִּפְסִיקְתָא וְכֵן יְשַׁעְיָה הוּא אוֹמֵר (ישעיהו נ:ו) "גֵּוִי נָתַתִּי לְמַכִּים":

Chapter 5

Verse 1

וְאַתָּה בֵּית לֶחֶם אֶפְרָתָה. שֶׁיָּצָא דָּוִד מִשָּׁם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמואל א יז:נח) ״עַבְדְּךָ יִשַׁי בֵּית הַלַּחְמִי״ וּבֵית לֶחֶם קָרוּי אֶפְרָת שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מח:ז) ״בְּדֶרֶךְ אֶפְרָת הִיא בֵּית לָחֶם״ צָעִיר לִהְיוֹת בָּאַלְפֵי יְהוּדָה. רָאוּי הָיִיתָ לִהְיוֹת צָעִיר בְּמִשְׁפְּחוֹת יְהוּדָה מִפְּנֵי פְּסֹלֶת רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה שֶׁבָּךְ:
מִמְּךָ לִי יֵצֵא. מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד וְכֵן הוּא אוֹמֵר (תהלים קיח:כב) ״אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה״ (שם) ״לִפְנֵי שֵׁם יְנוֹן שְׁמוֹ״ וּמוֹצָאֹתָיו מִקֶּדֶם:

Verse 2

לָכֵן יִתְּנֵם עַד עֵת יוֹלֵדָה. יִתֵּן בְּיַד אוֹיְבֵיהֶם עַד בֹּא הָעֵת אֲשֶׁר חָלָה וְיָלְדָה צִיּוֹן אֶת בָּנֶיהָ, צִיּוֹן אֲשֶׁר הֶחֱזִיקָה עַתָּה חֵיל כְּיוֹלֵדָה וְעַכְשָׁיו הִיא קְרוּיָה יוֹלֶדֶת. וְרִבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ מִכָּאן אֵיוֹ בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁתִּפְשׁוֹט הַמַּלְכוּת הָרְשָׁעָה תִּשְׁעָה חֳדָשִׁים עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אַךְ לְפִי פְּשׁוּטוֹ זֶהוּ הַצָּעָה שֶׁפֵּרַשְׁתִּי:
וְיֶתֶר אֶחָיו. שֶׁל מָלֶךְ יְהוּדָה כְּלוֹמַר שֶׁאֵר שֵׁבֶט יְהוּדָה יְשׁוּבוּן עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל. יִתְחַבְּרוּ עִם שְׁאָר הַשְּׁבָטִים וְהָיוּ לְמַמְלָכָה אַחַת וְלֹא יֶחָצוּ עוֹד לִשְׁתֵּי מַמְלָכוֹת:

Verse 3

וְרָעָה. וּפְרֶנֶס אֶת יִשְׂרָאֵל:
וְיָשָׁבוּ. מִן הַגָּלֻיּוֹת:
כִּי עַתָּה יִגְדַּל. מַלְכָּם:
עַד אַפְסֵי אָרֶץ. וֶהֱבִיאוּם מְנֻחָה אֵלָיו בַּסּוּסִים וּבָרֶכֶב:

Verse 4

וְהָיָה זֶה שָׁלוֹם. גָּמוּר וְקָבוּעַ בְּאֵין הֶפְסֵק עוֹד וְלֹא יִדְמֶה לְשְׁאָר הַתְּשׁוּעוֹת שֶׁהָיוּ צָרוֹת אַחֲרֵיהֶן:
אַשּׁוּר כִּי יָבֹא. הֲרֵי כִּי מְשַׁמֵּשׁ בְּלָשׁוֹן ׳אִם׳, אִם יָבֹא בְּאַרְצֵנוּ כַּאֲשֶׁר בָּא עַתָּה וְהַקֵּמְנוּ עָלָיו שִׁבְעָה רֹעִים. שִׁבְעָה וּשְׁמוֹנָה, רַבּוֹתֵינוּ פֵּרְשׁוּ שְׁמוֹתֵיהֶן בְּמַסֶּכֶת סֹטָה וְאֵינִי יוֹדֵעַ מֵהֵיכָן לָמְדוּ:

Verse 5

וְרָעוּ אֶת אֶרֶץ אַשּׁוּר. וְיִרוֹצְצוּ כְּמוֹ (שם ב) ״תְּרֹעֵם בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל״ וְאֶת אֶרֶץ נִמְרֹד. הִיא בָּבֶל:
בִּפְתָחֶיהָ. בְּשַׁעֲרֵי מְדִינוֹתֶיהָ:

Verse 6

כְּטַל מֵאֵת ה׳. שֶׁאֵין בָּא לָעוֹלָם עַל יְדֵי אָדָם וְלֹא יְבַקְּשׁוּ פְּנֵי אָדָם עָלָיו, כָּךְ לֹא יְקַוֶּה יִשְׂרָאֵל לְעֶזְרַת אִישׁ כִּי אִם בַּה׳:

Verse 7

כְּאַרְיֵה בְּבַהֲמוֹת יַעַר. כָּךְ יְהִי מַלְכָּם שַׁלִּיט בַּכֹּל:
וְרָמַס וְטָרַף. רָמַס הִיא דְּרִיסַת הָאֲרִי כְּשֶׁהוּא רָעֵב וְאוֹכְלוֹ בִּמְקוֹמוֹ, וְטָרַף הוּא כְּשֶׁנּוֹשֵׂא אֶת הַטֶּרֶף לְמְעוֹנוֹתָיו בְּשֶׁבִיל גּוּרוֹתָיו וּלְבִיאוֹתָיו:

Verse 8

Verse 9

וְהִכְרַתִּי סוּסֶיךָ. הִיא עֶזְרַת מִצְרַיִם שֶׁאַתֶּם נִשְׁעָנִים עֲלֵיהֶם לְהַמְצִיאֲכֶם סוּסִים:

Verse 10

וְהִכְרַתִּי עָרֵי אַרְצֶךָ. וְלֹא תִצְטָרֵךְ לְעָרֵי מִבְצָר:

Verse 11

Verse 12

Verse 13

וְהִשְׁמַדְתִּי עָרֶיךָ. "וַאֲשִׁיצֵי בַּעֲלֵי דְבָבָךְ", וְכֵן (ישעיהו יד:כא) "וּמָלְאוּ פְנֵי תֵבֵל עָרִים"
וְכֵן (שמואל א כח) "וַיְהִי עָרֵךְ":

Chapter 6

Verse 1

אֶת הֶהָרִים. אֶת הָאָבוֹת.
הַגְּבָעוֹת. הָאִמָּהוֹת.

Verse 2

Verse 3

מֶה עָשִׂיתִי לָךְ. תֵּן לִבְּךָ לְהַכִּיר מַה טּוֹב עָשִׂיתִי לָךְ.
וּמָה הֶלְאֵיתִיךָ. בַּעֲבוֹדָתִי.
עֲנֵה בִי. הָעֵד בִּי.

Verse 4

כִּי הֶעֱלִיתִיךָ. אַף עַל פִּי שֶׁעָשִׂיתִי לְךָ כָּל הַטּוֹבָה הַזֹּאת, לֹא הֶלְאֵיתִיךָ בַּעֲבוֹדָה גְּדוֹלָה
וּבְקָרְבָּנוֹת גְּדוֹלִים.
אֶת מֹשֶׁה אַהֲרֹן וּמִרְיָם. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: "מֹשֶׁה לְאַלְפָא מְסוֹרַת דִּינִין וְאַהֲרֹן לְכַפָּרָא עַל עֲמָא
וּמִרְיָם לְאוֹרָאָה לְנָשְׁיָא".

Verse 5

וּמֶה עָנָה אֹתוֹ בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר. "מָה אֶזְעֹם לֹא זָעַם ה'" (במדבר כ"ג:ח), שֶׁלֹּא כָּעַסְתִּי כָּל
אוֹתָן הַיָּמִים.
מִן הַשִּׁטִּים. שֶׁחָטָאתֶם לִי שָׁם, דְּעוּ צִדְקוֹתַי שֶׁלֹּא מָנַעְתִּי טוֹבָתִי וְעֶזְרָתִי מִכֶּם עַד הֵבֵאתִי
אֶתְכֶם לַגִּלְגָּל וְכָבַשְׁתִּי לִפְנֵיכֶם שָׁם אֶת הָאָרֶץ.

Verse 6

אֶכַּף. אֶהְיֶה כָּפוּף.

Verse 7

נַחֲלִי שָׁמֶן. לִמְנָחוֹת.
הַאֲתֵן בְּכוֹרִי. קָרְבָּן לְפִשְׁעִי.

Verse 8

הַגִּיד. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְךָ אָדָם מַה טּוֹב לְךָ לַעֲשׂוֹת.
וְהַצְנֵעַ לֶכֶת. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: "הֱוֵי צָנוּעַ לְמֵיהַךְ בְּדַחֲלָא דְאֱלָהָךְ". דָּבָר אַחֵר: וְהַצְנֵעַ לֶכֶת,
לֹא כְּמִדַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִדַּת בָּשָׂר וָדָם, מִדַּת בָּשָׂר וָדָם אָדָם מְבַיֵּשׁ אֶת חֲבֵרוֹ וּבָא
לְפַיְסוֹ וְאוֹמֵר לוֹ אֵינִי מִתְרַצֶּה לְךָ עַד שֶׁיָּבֹא פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי שֶׁבְּזִיתָנִי לִפְנֵיהֶם, אֲבָל
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין חָפֵץ אֶלָּא שֶׁיָּשׁוּב אֵלָיו בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ.

Verse 9

קוֹל ה׳ לָעִיר יִקְרָא. "קָל נְבִיָּא דַה׳ עַל קַרְתָּא" מַכְרִיזִין לָהֶם תְּשׁוּבָה.
וְתוּשִׁיָּה יִרְאֶה שְׁמֶךָ. וְתוּשִׁיָּה קוֹרֵא לָהֶם הַנָּבִיא אֲשֶׁר רוֹאֶה אֶת שְׁמֶךָ, אֲשֶׁר נוֹתֵן לֵב
לְהִתְבּוֹנֵן וְלִרְאוֹת דְּרָכֶיךָ. וְתוּשִׁיָּה מוּסָב עַל מִקְרָא שֶׁלְּמַעְלָה הֵימֶנּוּ.
שִׁמְעוּ מַטֶּה וּמִי יְעָדָהּ. הַטּוּ אָזֶן וְשִׁמְעוּ מַטֶּה הַפֶּרֶעָנוּת אֲשֶׁר תִּרְדֶּה אֶתְכֶם שֶׁהַנְּבִיאִים מַתְרִים
בָּכֶם, וְשִׁמְעוּ מִי הוּא אֲשֶׁר יִיעֵד אוֹתוֹ הַפֶּרֶעָנוּת אִם יִכֹּלֶת בְּיָדוֹ לְקַיֵּם מַה שֶּׁגּוֹזֵר.
וְיוֹנָתָן לֹא כֵן תִּרְגֵּם.
וְתוּשִׁיָּה יִרְאֶה שְׁמֶךָ. מִכָּאן שֶׁכָּל מִי שֶׁאוֹמֵר בְּכָל יוֹם מִקְרָא הַמִּתְחִיל וּמְסַיֵּם כְּמוֹ (
שֶׁמִּתְחִיל וּמְסַיֵּם שְׁמוֹ הַתּוֹרָה מַצִּילוֹ מִגֵּיהִנֹּם).

Verse 10

עוֹד הָאֵשׁ בֵּית רָשָׁע אוֹצְרוֹת רֶשַׁע. ה״א הָאֵשׁ נְקוּדָה פַּתָּח לְפִי שֶׁהִיא תְּמַהּ, וְכֵן פֶּרוּשׁוֹ עוֹד
לְשׁוֹן אֹרֶךְ יָמִים הוּא, הָאֵשׁ כְּמוֹ הֲיֵשׁ (וּבְדִבְרֵי הַיָּמִים א׳ ב׳) מָצִינוּ אִישַׁי אֲבִי דָוִד
בְּמָקוֹם יְשַׁי אַף כָּאן אֵשׁ בְּמָקוֹם יֵשׁ וְכֵן (בְּשְׁמוּאֵל ב׳ י״ד:י״ט) "אִם אֵשׁ לְהֵמִין
וּלְהַשְׂמִאיל" אִם יֵשׁ לְהַאֲמִין וּלְהַשְׂמִאיל, וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם כֵּן "הַאִית" שֶׁיַּעֲלֶה בְּלִבְבָכֶם
שֶׁיִּתְקַיְּמִים בֵּית רָשָׁע לְאֹרֶךְ יָמִים וְאוֹצְרוֹת רֶשַׁע.
וְאֵיפַת רָזוֹן זְעוּמָה. מִדָּה קְטַנָּה שֶׁעֲשִׂירֵיכֶם מְרַמִּים בָּהּ הָעֲנִיִּים וּמְבִיאִין אוֹתָן לִידֵי
רָזוֹן, וְהוּא זְעוּמָה בְּאַפּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

Verse 11

Verse 12

Verse 13

הֶחֱלֵיתִי הַכּוֹתֶךָ. הֶאֱנַשְׁתִּי מַכּוֹתֶיךָ חֲזָקוֹת וְחוֹלוֹת וַאֲנוּשׁוֹת.
הַשֹּׁמֵם. לְהַשְׁמִימְךָ עַל חַטֹּאתֶיךָ.

Verse 14

וְיָשְׁחָךְ בְּקִרְבֶּךָ. הַמַּאֲכָל שֶׁתֹּאכַל אַכְנִיס בּוֹ מְאֵרָה בְּתוֹךְ הַמֵּעַיִם וְיִגְרוֹם לְךָ חֹלִי שֶׁתְּהֵא חוֹלֶה
וְהוֹלֵךְ שָׁחוֹחַ, וְכֵן מָפָרֹשׁ אוֹתוֹ בְּסִפְרֵי מִנַּיִן אַף בְּתוֹךְ הַמֵּעַיִם תַּלְמוּד לוֹמַר וְיָשְׁחָךְ בְּקִרְבֶּךָ
בְּפָרָשַׁת וְהָיָה עֵקֶב בְּמִדְרָשׁ תָּמִיד עֵינֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ. וְאַף יוֹנָתָן תִּרְגֵּם כֵּן "וִיהֵי לָךְ
לְמַרְעָא מָתָא בְּמֵעֶיךָ".
וְתַסֵּג. אֶת אוֹיְבֶיךָ הַמּוֹלִיכִים בָּךְ וּבְנוֹתֶיךָ בַּשִּׁבְי וְלֹא תִפָּלְטֵם, וְאִם תִּפָּלְטֵם סוֹפָם
לַחֲרֹב. וּמִשְׁמוֹ שֶׁל רַבִּי מְנַחֵם שָׁמַעְתִּי וְתַסֵּג לְתַאֲוַת תַּשְׁמִישׁ וְלֹא תַפְלִיט, לֹא יִהְיֶה לְךָ כֹּחַ
לִפְלֹט שִׁכְבַת זֶרַע וְאִם תִּפָּלְטֵם סוֹפָה לַחֲרֹב אֶתֶן אֶתְכֶם. וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם לָשׁוֹן הָרִאשׁוֹן.

Verse 15

Verse 16

וְיִשְׁתַּמֵּר חֻקּוֹת עָמְרִי. וְיָדַעְתִּי כִּי לֹא תִשְׁמְעוּ אֵלַי כִּי יִשְׁתַּמֵּר עַל יְדֵיכֶם וּבֵינֵיכֶם כָּל חֻקּוֹת עָמְרִי וְאַחְאָב.
וְחֻרְפַּת עַמִּי תִּשָּׂאוּ. אַתֶּם תְּקַבְּלוּן עֲוֹן הַחֻרְפָּה שֶׁהָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת מְחָרְפִין אֶת עַמִּי שֶׁהֵעִידָה בָּהֶם תּוֹרָה עַל כָּךְ (דברים כ״ה:י״ד) ״לֹא יִהְיֶה לְךָ אֵיפָה וְאֵיפָה״ וְהֵם אֵינָם מְשׁוּמָרִים.

Chapter 7

Verse 1

אַלְלַי לִי. הַנָּבִיא מְקוֹנֵן עַל עַצְמוֹ אוֹי לִי שֶׁהָעֲמַדְתִּי לְנָבִיא בָּעֵת הַזֹּאת שֶׁאֵין בְּנֵי אָדָם צַדִּיקִים בַּדּוֹר.
כְּאָסְפֵּי קַיִץ. נָקוּד חֲטַף קָמַץ שֶׁאֵינוֹ לְשׁוֹן פּוֹעֵל כְּמוֹ ׳יוֹשֵׁב׳ אוֹמֵר אֶלָּא לְשׁוֹן מִפְעָל כְּמוֹ (ישעיהו ל״ג:ד) ״אֹסֶף חֶסְיל״ כַּאֲסִיפַת קַיִץ וְהֵם סוֹפֵי תְּאֵנִים שֶׁהֵן רָעוֹת, וְכֵן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן ״כְּסִיוּפֵי קַיְטָא״.
כְּעוֹלְלוֹת בָּצִיר. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: ״כְּעוֹלְלָן בָּתַר קְטוּף״.
אֵין אֶשְׁכּוֹל לֶאֱכוֹל. כְּתַרְגּוּמוֹ ״לֵית גְּבַר דְּבִיהּ עוֹבָדִין טָבִין״.
בִּכּוּרָה. תְּאֵנָה טוֹבָה הַמִּתְבַּשֶּׁלֶת בְּעִתָּהּ, כְּתַרְגּוּמוֹ ״לְטָבְיָא חֲמַדַת נַפְשִׁי״.

Verse 2

וְיָשָׁר בָּאָדָם אָיִן. אָדָם יָשָׁר בִּבְנֵי אָדָם אָיִן.
יָצוּדוּ חֵרֶם. יָצוּדוּ בְּחֶרְמָם וּבִמְצוּדָתָם.

Verse 3

עַל הָרַע כַּפַּיִם לְהֵיטִיב. עַל שְׁכַר הָרָעַת כַּפֵּיכֶם אַתֶּם מְקוּמִים שֶׁיֵּיטִיב לָכֶם הַשַּׂר שׁוֹאֵל. שׁוֹאֵל שְׁחַד.
וְהַשּׁוֹפֵט. הַדָּן אֶת הַדִּין גַּם הוּא בְּשִׁלּוּם אוֹמֵר לְשׁוֹפֵט חֲבֵרוֹ כְּשֶׁהוּא גַּזְלָן וּמְחֻיָּב בַּדִּין, שַׁלֵּם לִי גְּמוּלִי בָּזֶה וַאֲנִי אֲזַכֶּה אוֹתְךָ בְּדִין אַחֵר.
וְהַגָּדוֹל דֹּבֵר הַוַּת נַפְשׁוֹ. הַמֶּלֶךְ אוֹ הַנָּשִׂיא אוֹמֵר בַּדִּין רְצוֹן נַפְשִׁי, הַוַּת נַפְשׁוֹ דְּבַר הַהַוָּה לְרָצוֹנוֹ. וּלְנַפְשׁוֹ כְּמוֹ (ירמיהו ט״ו:א) ״אֵין נַפְשִׁי אֶל הָעָם הַזֶּה״ וְכֵן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: ״תַּחְמוּדֵי נַפְשֵׁיהּ״.
וַיְעַבְּתוּהָ. עֻשְּׁאוּהָ קְלִיעָה שֶׁל חֵטְא בֵּין שְׁלָשְׁתָּן כַּעֲבוֹתוֹת הָעֲגָלָה חֲטָאָה, שֶׁהָעֲבוֹת מְשֻׁלָּשֶׁת הִיא, כָּךְ מָצָאתִי בְּתַרְגּוּם יְרוּשַׁלְמִי ״עֲבַדְנוּהָ כִּקְלִיעָה דְּחוֹבִין״.

Verse 4

טוֹבָם כְּחֶדֶק. ״טָבָא דְּאִית בְּהוֹן קָשֶׁה לְמֵיפַק מִן יְדֵיהּ כַּד מִן חֲדָקָא״ קָשֶׁה לָצֵאת מִיָּדוֹ כְּמוֹ הַקּוֹצִים הַנִּסְבָּכִין בַּצֶּמֶר.
יָשָׁר מִמְּסוּכָה. יָשָׁר שֶׁבָּהֶם רַע מִמְּסוּכַת קוֹצִים וּ מְסוּכָה כְּמוֹ (ישעיהו ה:ה) ״הָסֵר מְשׂוּכָּתוֹ״.
יוֹם מְצַפֶּיךָ. יוֹם שֶׁאַתָּה מְצַפֶּה בּוֹ לְטוֹבָה תָּבֹא פְּקֻדָּתְךָ.
מְבוּכָתָם. עִרְבּוּלְיוֹנוֹ כְּמוֹ (שמות י״ד:ג) ״נְבֻכִים הֵם״ מְהוּמָתָם.

Verse 5

אַל תַּאֲמִינוּ בְרֵעַ. כְּמַשְׁמָעוֹ, וְרַבּוֹתֵינוּ פֵּרְשׁוּ כְּכָלֵּי מַעְלָה אַל תֶּחֱטָאוּ וְתֹאמְרוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֲבֵנוּ וְהוּא יִמְחוֹל לָנוּ.
מִשּׁוֹכֶבֶת חֵיקֶךָ. נִשְׁמָתְךָ הִיא תָּעִיד בְּךָ.
פִּתְחֵי פִיךָ. דִּבְרֵי פִיךָ פְּתִיחוֹת פִּיךָ.

Verse 6

Verse 7

וַאֲנִי בַּה׳ אֲצַפֶּה. הַנָּבִיא אוֹמֵר כֵּן.

Verse 8

אַל תִּשְׂמְחִי אוֹיַבְתִּי. בָּבֶל וְעִיר הַחַיֶּבֶת רוֹמִי (ספרים אחרים: בָּבֶל וּפָרַס הַחַיֶּבֶת).

Verse 9

Verse 10

Verse 11

יוֹם לִבְנוֹת גְּדֵרָיִךְ. מוֹסָב עַל הָאִמָּרָה אֵלַי וְעוֹד הִיא אוֹמֶרֶת אֵלַי יוֹם לִבְנוֹת גְּדֵרָיִךְ שֶׁאַתְּ
מְצַפָּה לוֹ אוֹתוֹ הַיּוֹם יִרְחַק חֹק זְמַנּוֹ יַאֲרִיךְ וְלֹא יָבֹא לְעוֹלָם.

Verse 12

יוֹם הוּא וְעָדֶיךְ יָבֹא. הַנָּבִיא אוֹמֵר אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁאַתֶּם מַלְעִיגִים עָלָיו לֵאמֹר בָּטֵל וְהָלַךְ
יוֹם הַהוּא שָׁמוּר וְנָצוּר וְלֹא בָּטֵל עָדֶיךָ יָבֹא בָּבֶל לְהַחֲרִיבֵךְ, לו.
לְמִנְיַן אַשּׁוּר. אֲשֶׁר הוּא רֹאשׁ לְמָרֳעֵינוּ.
וְעָרֵי מָצוֹר. כְּלוֹמַר וְעַד עָרֵי מָצוֹר, וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם "וּדְמִן חוּרְמִינֵי רַבְּתָא"
וְיָם מְיָם. וְהַיּוֹשְׁבִים עַל יָם הָאַחֲרוֹן אֲשֶׁר הוּא בַּמַּעֲרָב.
וְהַר הָהָר. כְּמוֹ וְיוֹשְׁבֵי הָהָר וְיוֹנָתָן לֹא כֵן תִּרְגֵּם.
יוֹם לִבְנוֹת גְּדֵרָיִךְ. הַנָּבִיא מְבַשֵּׂר לְיִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּשׁ יוֹם כָּמוֹס וּמוּכָן לִבְנוֹת גְּדֵרוֹת
חָרְבוֹתֵיהֶן, יוֹם הַהוּא יִרְחַק וִיבַטֵּל מֵעֲלֵיכֶם חֹק גְּזֵרוֹת הַבַּבְלִיִּים וּפָרְסִיִּים.
יוֹם הוּא וְעָדֶיךְ יָבֹא. "בְּעִדָּנָא הַהִיא יִתְכַּנְּשׁוּן גָּלְוָתָא דְיִשְׂרָאֵל דִּמְן אַתּוּר וְגוֹ׳".

Verse 13

וְהָיְתָה הָאָרֶץ. אֶרֶץ הַבַּבְלִיִּים וּפָרְסִיִּים.

Verse 14

שִׂכְנִי לְבָדָד. שֶׁיִּהֵא שׂוֹכֵן בֶּטַח בָּדָד.
יַעַר בְּתוֹךְ כַּרְמֶל. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: "דַּהֲווֹ צָדִין בְּחוּרְשָׁא יְתַיְתְבוּן כְּכַרְמְלָא", אוֹתָן שֶׁהָיוּ
שׁוֹמְמִים כִּיעָרוֹת יִשְׁכְּנוּ לְבָדָד בְּתוֹךְ כַּרְמֶל שֶׁהוּא מָקוֹם מְיֻשָּׁב. וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ שִׂכְנִי לְבָדָד
בַּיְעָרִים לֹא יִרְאוּ מֵחַיּוֹת הַשָּׂדֶה כִּבְתוֹךְ כַּרְמֶל.

Verse 15

Verse 16

Verse 17

כְּזוֹחֲלֵי אָרֶץ. הֵם נְחָשִׁים הַזּוֹחֲלִים עַל גְּחוֹנָם בַּעֲפַר הָאָרֶץ.
יִרְגְּזוּ מִמִּסְגְּרוֹתֵיהֶם. יֶחֶרְדוּ מֵרֹב דֹּחַק אֹסְרֵיהֶם וּמַסְגֵּר כְּלָאָם.

Verse 18

Verse 19

Verse 20

תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: "תִּתְיְהַב קוּשְׁטֵיהּ דְּיַעֲקֹב לִבְנוֹהִי כְּמָה דְּקַיָּמְתָּא לֵיהּ בְּבֵית אֵל טָבוּת אַבְרָהָם לְזַרְעֵיהּ בַּתְרוֹהִי כְּמָה דְּקַיָּמְתָּא לֵיהּ בֵּין בִּתְרָיָא תִּדְכַּר לָנָא עֲקֵדַת יִצְחָק", תִּתֵּן לָנוּ בֶּאֱמֶת אֲשֶׁר הִבְטַחְתָּ לְיַעֲקֹב הָאֱמֶת לָנוּ דְּבָרִיךְ אֲשֶׁר הִבְטַחְתָּ לְיַעֲקֹב "כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ" (בראשית כ"ט).

חֶסֶד לְאַבְרָהָם. שְׁכַר חֶסֶד אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר צִוָּה לְבָנָיו "לִשְׁמֹר דֶּרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט", וּלְכָךְ לֹא נֶאֱמַר וְחֶסֶד אֶלָּא חֶסֶד הָאֱמֶת שֶׁתְּאַמֵּת לָנוּ אֶת הַבְטָחַת יַעֲקֹב הִיא תִּהְיֶה תַּשְׁלוּם גְּמוּל חַסְדּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם.

אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ. בַּעֲקֵדָתוֹ שֶׁל יִצְחָק "בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם ה' יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ וְגוֹמֵר".